

УДК 336.722.8

Л. М. Пісьмаченко,
 д. держ. упр., професор кафедри обліку і аудиту, Академія митної служби України
 В. Г. Васильєва,
 к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту, Академія митної служби України
 І. В. Яковенко,
 ст. викладач кафедри обліку і аудиту, Академія митної служби України

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті на основі сучасних інноваційних технологій розглянуто нові напрями розвитку інформаційних технологій, здатних забезпечити інтеграцію України в міжнародну спільноту демократичних держав з високорозвиненою економікою.

Annotation. New directions of development of information technologies of able to provide integration of Ukraine in the international association of the democratic states with a highly developed economy are considered in the article on the basis of modern innovative technologies.

Ключові слова: інформація, інформаційні масиви, програмне забезпечення, автоматизація обліку, автоматизоване робоче місце.

Key words: information, informative files, software, automation of accounting, workstation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Розвиток продуктивних сил суспільства і виробничих відносин зумовлює вдосконалення та розширення наукових досліджень, створення та впровадження прогресивних інформаційних технологій, які особливо швидкими темпами поширюються у різних видах економічної діяльності при формуванні ринкових відносин. Суть цих технологій полягає у застосуванні прогресивних засобів і методів обробки даних, створенні цілісних технологічних систем, спрямованих на передавання-збирання та відображення інформаційного продукту. Нові інформаційні технології характеризуються витісненням ручних процедур у інформаційному забезпеченні управлінської діяльності, насамперед, на рівні мікроекономіки, де основою інформаційної системи управління господарською діяльністю є бухгалтерський облік і контроль. Інтелектуалізація автоматизованих робочих місць (АРМ) на базі новітньої комп'ютерної техніки та інтелектуального інтерфейсу забезпечує діалогове спілкування бухгалтерів, фахівців інтелектуальної праці з інформаційною системою й використання її при виконанні функцій бухгалтерського обліку та контролю в господарському механізмі за умов ринкової економіки.

Користувачу потрібна інформація в реальному масштабі часу, щоб стежити за швидко змінюваною кон'юктурою ринку товарів, поведінкою конкурентів на ринку та потребою споживачів ринку. Усе це створює передумови для пошуку нових інформаційних технологій управління, що ґрунтуються на сучасних засобах обчислювальної техніки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових працях за останні роки все більше уваги приділяється підвищенню рівня використання комп'ютерної техніки і технології збирання та обробки управлінської, облікової інформації. Проблемам інформаційних технологій присвячені праці таких вчених, як Коваль Р.А., Івахненко С. В., Бутинець Ф.Ф., Швець В.Г., Давидюк Т.В., Шахрайчук Т.В., Пушкар М.С., Голов С.Ф., Мних Є.В., Білуха М.Т., Зубілевич С.Я. та ін. Тож дослідження, які сприятимуть удосконаленню інформаційних технологій у напрямі підвищення якості, точності та оперативності прийняття управлінських рішень, є надзвичайно актуальними.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У роботі поставлено на меті дослідити створення цілісних технологічних облікових систем, спрямованих на передавання, збирання та відображення інформаційного продукту та розглянути шляхи вдосконалення прогресивних засобів і методів обробки даних.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Новій інформаційній технології (ІТ) притаманні персоналізація використання засобів обчислювальної техніки, створення локальних мереж ЕОМ і багаторівневих розподільних систем оброблення облікових даних, організація автоматизованих робочих місць фахівців з обліку та аудиту. Водночас нова ІТ має деякі нетехнічні особливості, а саме: врахування людського чинника у процесах управління, колективне використання інформаційних ресурсів;

удосконалення методик виконання розрахунків і прийняття управлінських рішень на підставі цілісного уявлення про об'єкт. Крім широкого застосування комп'ютерної техніки, вона ґрунтується на трьох основних принципах: інтегрованості, гнучкості та інформативності.

Багатофункціональне застосування ПЕОМ забезпечується значною кількістю прикладних програм та інтегрованих пакетів. Такі програми й пакети дають змогу задовольнити різноманітні потреби бухгалтера: оброблення текстів, робота з базами даних (БД) з використанням систем керування базами даних (СКБД) і окремими файлами; виконання розрахунків у різних режимах (пакетному, діалоговому), робота в локальній мережі ПЕОМ тощо.

Впровадження інформаційних технологій у обліково-аналітичному процесі дає змогу істотно змінити застосування ПЕОМ створенням автоматизованих робочих місць бухгалтерів. За допомогою периферійної техніки збирання і підготовки даних з обліку основних засобів, грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей, витрат на виробництво продукції та інших ділянок обліку господарської і фінансової діяльності підприємства можна раціонально виконувати децентралізовану обробку даних на робочих місцях бухгалтерів із використанням ПЕОМ.

Автоматизоване робоче місце бухгалтера (АРМБ) — це функціонально спеціалізована людино-машинна система, яка складається з програмно-технічного комплексу, інформаційного, інструктивно-методичного та організаційно-технологічного забезпечення та використовується для автоматизації функцій обліку, аудиту, контролю.

Мережа АРМБ створюється на таких принципах:

- персоналіфікація виконання облікових робіт і самонавантаження обліковців;
- електронна технологія;
- раціональне поєднання розподіленого, децентралізованого та централізованого оброблення облікової інформації;
- модульність;
- системність;
- ергономічність.

Значна кількість операцій з обліку та аудиту на різних рівнях виконується як інформаційно-довідкова функція. Інформаційно-довідкове обслуговування при цьому можна реалізувати у процесі діалогу під час виконання фахівцем основних функцій або виділити в головному меню АРМБ у самостійну функцію, якщо таке обслуговування реалізується на вимогу споживача, у разі роботи з нерегламентованими запитами, які важко передбачити у програмі діалогу.

На автоматизованих робочих місцях обліковців різних рівнів складання документів може розглядатись як одна з процедур, що полягає в реалізації основної функції користувача, або виокремлюватись у самостійну функцію в головному меню АРМБ. Складання документів відбувається як діалогова процедура, при цьому організувати її можна по-різному. Наприклад, це може бути відповідь на запитання за змістом документа з подальшою видачею на екран документа, заповненого за формою, прийнятою на об'єкті: введення даних безпосередньо до макета форми документа на екран відеотерміналу; введення даних до електронних таблиць з використанням графічної символіки та ін. Контроль точності введення даних здійснюється програмними засобами із застосуванням різних методів виявлення помилок у реквізитах, рядках, зонах документа. Такий контроль може виконати користувач візуально на екрані. Частина умовно сталих і похідних даних формується для документа автоматично (прізвище, ім'я, по батькові працівника, норма часу і розцінка на операцію, сума заробітної плати тощо). Примірник документа зано-

ситься до бази даних і може бути роздрукований з подальшим юридичним оформленням (підписи, печатки тощо).

Організація АРМБ та їх мереж, масове застосування ПЕОМ створюють передумови для переходу до електронної технології. Це особливо важливо для функцій обліку та аудиту, виконання яких супроводжується великою кількістю як первинних, так і результатних документів. Існуючі системи автоматизованого оброблення облікових даних зорієнтовані, як правило, на використання традиційних форм документів, що призводить до значних витрат часу на їх ручне заповнення і подальше формування даних на машинних носіях. Окрім того, оперативність оброблення даних та інформаційне обслуговування користувачів відстають від потреб управління.

Можливість формалізації основних процедур складання як первинних, так і похідних і звітних документів забезпечує автоматизацію цього процесу з використанням сучасних комп'ютерних засобів.

При електронній технології поняття "документ" в його організаційному, правовому, економічному та інших аспектах не зникає, проте змінюються форми та методи складання й використання документів у процесах управління.

Електронний документ — це зафіксований факт господарської діяльності у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа відповідно до "Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку", затвердженого Міністерством фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88.

Електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для сприймання його змісту людиною. Такий документ повинен мати обов'язкові підписи осіб, які дозволили виконання господарської операції, а також осіб, що виконали цю операцію. У разі відсутності одного з цих підписів електронний документ не може мати юридичної сили, а отже, використовуватися у обліку господарської діяльності.

Оформлення електронними документами господарських операцій суб'єкта господарювання створює електронний документообіг.

Електронний документообіг — це сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі потреби — з підтвердженням факту одержання таких документів.

Порядок електронного документообігу в обліку господарської діяльності визначає керівник підприємства згідно із Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим Міністерством фінансів України. Відправлення та передавання електронних документів здійснюються підприємствами в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем або відправленням електронних носіїв, на яких записано цей документ.

Фактично існують два режими правового регулювання електронного підпису: встановлений законом та договірний. Крім того, можна виділити такі технології електронної ідентифікації: біометрія, паролі та ключі, симетрична й асиметрична криптографія. Нині порядок використання біометрії, паролів і ключів, а також симетричної криптографії законом не встановлено. Тому відповідно до частини третьої ст. 207 Цивільного кодексу України використання таких технологій електронного підпису можливе лише за письмовою згодою сторін.

Використання електронного цифрового підпису (ЕЦП) врегульовано Законом України "Про електронний цифровий підпис". Проте відповідно до частини третьої ст. 4 цього Закону використання ЕЦП не змінює порядку підписання договорів та інших документів, встановленого законом для вчинення правочинів у письмовій формі. На сьогодні єдиним законодавчим актом, що встановлює порядок укладення та підписання договорів, є Цивільний кодекс України.

На жаль, договори, які регулюють порядок використання електронного підпису, поки що не знайшли широкого застосування серед учасників цивільних відносин в Україні (до відома: вже близько 50 років такі договори широко використовуються в технічно розвинених країнах, передусім у США та у Великій Британії).

Законодавством України передбачено п'ять технологій електронної ідентифікації, проте електронні підписи, створені з використанням таких технологій, не мають юридичної сили власноручного підпису. Тому єдиним способом, що дає можливість забезпечити підписання електронного документа, є укладення між учасниками електронного документообігу договору про порядок використання електронного підпису, створеного із застосуванням біометрії, паролів і ключів, симетричної криптографії.

Усі суб'єкти ринку та бізнесових кіл уже давно налаштовані та готові працювати на ниві електронного документообігу, але стан нормотворчої готовності поки що залишає багато відкритих питань, тим самим перешкоджаючи створенню повноцінного замкненого правового поля, а це, в свою чергу, не дає можливості повноцінно будувати відносини між суб'єктами цього ринку. Найактуальнішим на сьогодні є питання прискорення розробок, необхідних для впровадження електронного цифрового підпису підзаконних нормативних актів (насамперед, затвердження порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності, затвердження положення про порядок акредитації центрів сертифікації ключів, а також порядку надання послуг фіксації часу).

Технології цифрового підпису в світі не обмежуються лише технологією електронного цифрового підпису, як зазначалося вище. Існують і успішно розвиваються багато інших технологій, тому приведення у відповідність до законодавства ЄС потребує Закон України "Про електронний цифровий підпис" у частині запобігання обмеженням у використанні різноманітних технологій (зокрема, у назві закону і в його тексті слід відмовитися від технологічної прив'язки до конкретної технології). Саме цього потребують європейські норми, згідно з якими розробляється національне законодавство держав — членів ЄС. З тих самих причин необхідно, щоб законом забезпечувалося різноманітне використання технологічних засобів.

Варто зауважити, що основними принципами побудови систем, призначених для обміну інформацією (в цьому разі — систем електронного документообігу із використанням електронного цифрового підпису), є їх обов'язкова сумісність, що досягається уніфікацією обладнання та програмного забезпечення. Не слід забувати також про безпеку інформації, що циркулює в них (адже отримання викривленої інформації або блокування доступу до неї можуть призвести до непередбачуваних наслідків).

Інформація є: конфіденційною, якщо доступ до неї обмежується відповідно до законодавства; цілісною, якщо засоби обчислювальної техніки чи автоматизовані системи здатні забезпечувати незмінність інформації в умовах випадкового або навмисного викривлення, чи руйнування; доступною, якщо забезпечується можливість ознайомлення з нею відповідно до встановлених правил розмежуван-

ня доступу протягом будь-якого визначеного проміжку часу.

Основна перевага електронної технології полягає не стільки в підвищенні продуктивності праці обліковців та якості документів, скільки у формуванні на машинних носіях облікових даних, які описують предметну сферу (фактичний стан господарювання) в реальному масштабі часу. Саме це є визначальним з позиції можливості інформування різних фахівців для оперативного втручання.

Для комп'ютеризації господарського обліку на ринку програмних продуктів пропонують десятки пакетів програм, проте щороку фірми-розробники заявляють про випуск нової програми, яка, на їх думку, є потужнішою, "розумнішою" і перевершує всі відомі.

Незважаючи на насиченість ринку, вже кілька років поспіль лідером на ньому є московська фірма 1С. Фірма починала з інформаційної системи "1С: Бухгалтерія" і впровадила такі її версії, як: 1С: Бухгалтерія базова для DOS; 1С: Бухгалтерія проф. для DOS; 1С: Бухгалтерія проф. мережева для DOS; 1С: Бухгалтерія базова для Windows; 1С: Бухгалтерія проф. для Windows; 1С: Бухгалтерія проф. мережева для Windows; 1С: Бухгалтерія проф. мережева для Windows-95; 1С: Бухгалтерія проф. мережева Клієнт-Сервер для Windows; 1С: Бухгалтерія проф. для Windows-95. Проте її прорив на ринок бухгалтерських програм України відбувся завдяки версії 1С: Бухгалтерія 6.0 для Windows. Остання система мала низку переваг, а саме: простота інсталяції й використання; можливість гнучкого налаштування конфігурації та наявність вбудованої мови; можливість швидко виконувати різноманітні операції, низька ціна тощо.

Нещодавно фірма випустила нову комп'ютерну інформаційну систему "1С: Підприємство" версії 7.0, 7.5, 7.7 та 8. Ці системи мають вбудовану об'єктно-орієнтовану мову програмування і розвинене інтерактивне середовище, що дає змогу змінювати типові конфігурації для своїх потреб чи навіть повністю переписувати їх. Вадою систем є обов'язкове їх налаштування фахівцем, однак вони більш орієнтовані на кінцевого користувача і надають останньому більше можливостей під час роботи.

"1С: Підприємство" — це універсальна комп'ютерна система, призначена для автоматизації діяльності підприємств різних видів і форм, що використовується на різноманітних об'єктах господарювання для автоматизації функцій оперативного управління і господарського обліку. Від інших інформаційних систем подібного класу ця 1С відрізняється своєю конфігурованістю. Тобто конкретний набір об'єктів, структури інформаційних масивів, алгоритми оброблення облікової інформації визначає конкретна конфігурація системи, під якою розуміють сукупність механізмів, призначених для маніпулювання різними типами об'єктів предметної області.

"1С: Підприємство" має компонентну структуру. Одні операції, виконувані системою в процесі автоматизованого розв'язування задач, є типовими, тобто присутні у будь-якому варіанті системи. Це передусім механізми підтримки довідників і документів. Інші операції (наприклад, ведення списку бухгалтерських рахунків) реалізуються в компонентах системи: "Бухгалтерський облік для України"; "Оперативний облік"; "Розрахунок".

Кожна компонента має свій механізм оброблення інформації, що розширює можливості системи в цілому. В свою чергу, кожний механізм оброблення інформації має чітку спрямованість, яка визначає вибір складу необхідних компонент для створення конкретної конфігурації.

Компонента "Бухгалтерський облік для України" призначена для відображення господарських операцій, які здійснюються на підприємстві. Вона маніпулює, дає змогу

здійснювати на об'єкті синтетичний облік з використанням кількох планів рахунків паралельно; багатовимірний і багаторівневий кількісно-вартісний аналітичний облік та валютний облік. Крім того, в компоненті можна організувати ведення бухгалтерського обліку для кількох підприємств на базі спільного інформаційного забезпечення.

Компонента "Оперативний облік" призначена для автоматизації оперативного обліку наявності та руху засобів, дає змогу реєструвати й отримувати інформацію про рух і залишки товарних, матеріальних, грошових та інших засобів підприємства в реальному часі і найрізноманітніших розрізах. Вона підтримує механізм реєстрів, який і забезпечує запис руху та отримання залишків у різних розрізах. Використання цього механізму дає змогу автоматизувати облік взаєморозрахунків з клієнтами, облік виробничих запасів на складі та ін. Однією з головних сфер застосування цієї компоненти є автоматизація обліку складських і товарних операцій на підприємствах з великою номенклатурою виробничих запасів (понад 100 000 назв).

Компонента "Розрахунок" призначена для автоматизації складних розрахунків, які здійснюються періодично. У компоненті передбачено можливість виконання розрахунків будь-якої складності, в тому числі перерахування результатів "минулим числом", а також ведення архіву розрахунків за попередні періоди. Ця можливість реалізується за допомогою журналів розрахунків. Однією з головних сфер застосування такої компоненти є автоматизація обліку праці та заробітної плати (у разі чисельності персоналу понад 50 осіб).

Одним із основних понять у системі "1С: Підприємство" є документ. За допомогою документів організується введення в систему інформації про здійснювані на об'єкті господарські операції, її перегляд і коригування. Здебільшого документи, які використовуються в 1С "1С: Підприємство", — це своєрідні електронні аналоги звичайних паперових документів, що застосовуються на об'єкті управління і призначені для збереження основної інформації про всі господарські події, здійснювані на ньому в певному періоді.

Склад документів для певного об'єкта або групи однотипних об'єктів управління визначають на етапі конфігурування. Тоді ж для кожного виду документа створюється екранна форма введення. Кожному документу, що формується в системі, присвоюють номер, дату і час. Крім того, під час конфігурування для кожного виду документів задаються такі загальні характеристики, як довжина номера документа, умови підтримки унікальності номера тощо.

Журнали в інформаційній системі "1С: Підприємство" використовуються для роботи з документами. Працюючи з журналом, користувач може формувати документи, переглядати їх, а також редагувати і знищувати. Журнали надають змогу групувати документи (наприклад, за видами) для перегляду і швидкого доступу до них, вводити, переглядати, редагувати, здійснювати вибірку документів за значеннями їхніх реквізитів, одночасно звертатися до документів одного виду. Наприклад, на етапі конфігурування системи створено три звичайних журнали: для прибуткових накладних, для видаткових накладних і накладних на внутрішнє переміщення.

Система "1С: Підприємство" дає змогу встановлювати між будь-якими документами відношення підпорядкованості "один до багатьох". Тому користувач під час роботи може відкрити такий журнал, який містить документи, підпорядковані вибраному документу.

Інформаційна система "БЕСТ" — це програма (комплекс бухгалтерських, складських і торгових програм), що є сімейством програм, орієнтованих на промислові та торговельні підприємства. Базові версії цих програм призначені для автоматизації управлінських робіт на малих підприємствах, а повні версії — на середніх. Розроблен-

ням та впровадженням інформаційної системи керує компанія "Інтелект-Сервіс".

Відомо кілька версій системи, а саме: "БЕСТ-2"; "БЕСТ-3"; "БЕСТ-4"; "БЕСТ-ПРО".

За своєю суттю "БЕСТ" — це багатовикористовувана інформаційна система, призначена для автоматизації оперативного та бухгалтерського обліку на різноманітних підприємствах і в установах.

Основні функціональні можливості системи передбачають здійснення:

- суцільного обліку, тобто обліку всіх аспектів господарської діяльності підприємства;

- забезпечення безперервного обліку, тобто будь-яка господарська операція зареєструється в момент її здійснення;

- ведення обліку в натуральних і вартісних вимірниках;

- документування. Документ є елементарною інформаційною одиницею системи і засобом збереження даних;
- одноразовості введення даних, багаторазовості їх використання тощо.

Інформаційна система "БЕСТ" має модульну архітектуру. Модуль — це прикладна програма системи, призначена для автоматизації певної ділянки господарського обліку. Він має відносну самостійність і може експлуатуватись як у складі комплексу, так і локально.

Модулі інформаційної системи "БЕСТ" структурно складаються з набору прикладних функцій, частина з яких є обов'язковою, а частина — додатковою. Основні (обов'язкові) функції модуля забезпечують експлуатацію цієї прикладної програми, а додаткові — реалізують нестандартні бізнес-процедури чи забезпечують сервісні можливості.

Так, основними функціями модуля "АРМ головного бухгалтера" ІС "БЕСТ-4" є:

- здійснення обліку господарських операцій; ведення книги реєстрації документів;

- ведення системи рахунків;

- ведення валютних рахунків;

- формування довідників;

- робота з архівами даних;

- формування загальносистемної та зовнішньої звітності.

Останньою версією інформаційної системи "БЕСТ", що надійшла на ринок програмних продуктів України, є "БЕСТ-ПРО". Складовою процесу автоматизованого розв'язування облікових задач у системі "БЕСТ-ПРО" є інтерфейс користувача. Як і в системі "Підприємство", його налаштовано на роботу з екранними вікнами (формами), такими як: робочий стіл користувача, простий реєстр, настроєний реєстр, комбінований реєстр, документ, ієрархічний список, поле зі списком, вікно із закладками, блокнот із закладками.

Розроблення і впровадження інформаційних систем типу "ПАРУС" здійснює корпорація з такою самою назвою. На підприємствах та в організаціях України функціонує кілька видів інформаційних систем цієї корпорації. Так, інформаційна система "ПАРУС-БЮДЖЕТ" використовується для автоматизації управлінських робіт на підприємствах і в установах, які фінансуються з державного чи місцевих бюджетів. Інформаційна система "ПАРУС-КОРПОРАЦІЯ" пропонується для автоматизації обліку на підприємствах зі складною холдинговою структурою, де виникає потреба у веденні консолідованого обліку і формуванні консолідованої звітності.

Найперспективнішим видом інформаційних систем корпорація вважає ІС "ПАРУС-ПІДПРИЄМСТВО" для Windows. Вона призначена для автоматизації управлін-

ських робіт на підприємствах оптово-роздрібною торгівлі із незначною або середньою кількістю господарських операцій, що здійснюються щодня.

Створення ІС "ПАРУС-ШДПРИЄМСТВО" для Windows ґрунтується на таких методологічних принципах:

— комплексність — система обслуговує всі без винятку стадії обліку фінансово-господарської діяльності фірми;

— готові рішення та гнучке настроювання — в типовій конфігурації ІС містяться готові проектні рішення з організації бухгалтерського обліку на об'єкті та є гнучкі засоби настроювання, які дають змогу пристосувати ІС до потреб користувача (наприклад, створити нові форми і зразки заповнення документів та ін.);

— інтеграція з Microsoft Office — ІС інтегрована з Microsoft Office, а саме: з текстовим редактором Word та електронною таблицею Excel. Ці програми використовуються при введенні інформації, побудові документів, графіків тощо. Підготовлені таким чином матеріали без будь-яких проблем передаються електронною поштою;

— мультивалютність — згідно із законодавством України облік усіх господарських операцій на підприємстві ведеться в національній валюті, але в разі потреби в ІС "ПАРУС-ПІДПРИЄМСТВО" для Windows можна сформувати будь-який бухгалтерський запис в національній та іноземній валюті (у разі розрахунків у національній валюті суми записів збігаються). Кількість іноземних валют, які одночасно використовуються в розрахунках, не обмежена. Крім того, з моменту експлуатації ІС зберігаються всі курси валют, що дає змогу час від часу переоцінювати активи і пасиви;

— можливість аналізу облікових даних — за кожним бухгалтерським рахунком передбачено ведення аналітичного обліку за п'ятьма різними ознаками класифікації і, в разі потреби — отримання звітності у розрізі кожної з цих ознак чи їх комбінації;

— розмежування доступу і функцій — з метою запобігання несанкціонованому доступу до інформаційної бази і збереження даних у ній кожному користувачеві можна призначити індивідуальні права доступу як до розділів інформації, так і до функцій ІС. Так, будь-який бухгалтер фірми може працювати з планом рахунків, але право вносити до нього зміни має тільки головний бухгалтер. У свою чергу, головний бухгалтер не може, наприклад, повністю очистити базу даних. І тільки Адміністратор ІС може робити все, в тому числі і розподіляти права доступу інших користувачів;

— інформаційне забезпечення користувачів — складається з докладної документації, довідкової системи, а також "гарячої лінії" для отримання довідок телефоном. Структурована (тобто наділена змістом, глосарієм і пошуком за ключовим словом) довідкова система містить докладні відомості про призначення кожного розділу, їхні взаємозв'язки, принципи роботи та управління ІС. Система оперативної підказки дає змогу отримувати інформацію про будь-який елемент діалогового вікна.

ІС "ПАРУС-ПІДПРИЄМСТВО" для Windows складається із функціонально замкнених модулів (один або кілька додатків (програм), які працюють під управлінням Windows): Бухгалтерія, Реалізація, Персонал, Адміністратор. Уся інформація, що вводиться в систему, зберігається в базі даних, є єдиною для всіх її модулів. База даних (БД) може міститися на жорсткому диску комп'ютера, якщо він використовується локально, або на спеціально виділеному комп'ютері (сервері), якщо система використовується в локальній обчислювальній мережі. У такому разі інформація до бази даних може вводиться і використовуватись одночасно кількома користувачами.

Основним поняттям БД є об'єкт, зареєстрований у системі. Об'єктами є документи, господарські операції, особові рахунки, товари та ін. Для кожного типу об'єктів

створюється окрема таблиця, що будується за такими самими стандартами, що й "паперова" таблиця, тобто має стовпці і рядки. Рядок або запис містить інформацію щодо одного об'єкта (наприклад, характеристика певного товару). Запис складається з полів, створених перехрещенням рядків і стовпців таблиці. В кожне поле вноситься значення однієї характеристики об'єкта (наприклад, код товару чи його назва, чи ціна придбання, чи оптова ціна). Тобто склад полів для всіх записів однієї таблиці визначається набором її стовпців і для однієї таблиці є однаковим.

Для роботи з будь-якою таблицею БД необхідно увійти в розділ системи, призначений для розв'язування певної функціональної задачі. Є три види розділів системи: облікові реєстри, функціональні розділи, словники.

В облікових реєстрах зберігається та обробляється інформація про об'єкти (господарські операції, документи, товари, виробничі запаси тощо). Функціональні розділи, як правило, забезпечують виконання операцій з оброблення інформації у кількох облікових реєстрах. Це, наприклад, формування звітів, перенесення залишків за балансовими рахунками тощо.

Особливим розділом системи є словник. Словником у системі вважають будь-яке сховище інформації, яке не є обліковим реєстром, тобто в ньому зберігаються дані не за конкретними документами, господарськими операціями, товарами, залишками, оборотами, а деякі допоміжні відомості. До таких відомостей, зокрема, належать: характеристики об'єктів обліку (наприклад, паспортні дані співробітника, його поштова адреса, телефон та ін.); константи; шаблони для друкування документів; правила оброблення документів тощо. Робочим місцем в "ПАРУС-ПІДПРИЄМСТВО" для Windows називають її програмний модуль, встановлений на певному комп'ютері.

ВИСНОВКИ

Інформаційні технології в обліку і аудиті підприємств різних форм власності й видів діяльності мають розвиватися за електронною технологією — створенням інтегрованої бази даних для задоволення інформаційних потреб користувачів у реальному масштабі часу. Для українського бізнесу актуальними стають такі питання, як впровадження в господарську практику інформаційних технологій і програмних систем для автоматизації не тільки бухгалтерського обліку, а, насамперед, для постачання, виробництва — власне, всього того, що й становить основну діяльність підприємства і приносить прибуток. Українські та російські розробники продовжують удосконалювати свої програмні продукти, інвестуючи в нові управлінські рішення. В процесі впровадження нових інформаційних систем необхідне також безперервне навчання, що зумовлене концептуальним рівнем нових знань, навичок і змін у роботі.

Література:

1. Закон України "Про електронний цифровий підпис" від 22.05.2003 р. № 852-IV.
2. Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг" від 22.05.2003 р. № 851-IV.
3. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку. — К., 2000. — 692 с.
4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. — К., 2003. — 349 с.
5. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / Бухгалтерський облік і аудит. — 2006. — С. 52—58.
6. Писаревська Т.А. Інформаційні системи обліку та аудиту: навч. посібник. — К., 2005. — 369 с.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2010 р.